

Veving - vinterarbeid i eldre tid

Av Helga Reidun Bergebakken Nasset.

Utifrå dette familiebiletet får ein inntrykk av stor variasjon i bruk av tøy i klede. Både mørke, einsfarga, stripete og rutete stoff ser ein brukt her. Tøyet til klede vart for det meste tilverka på gardane. Mest brukt var ull. Lin vart òg dyrka her i distriktet fram til 1840-åra. Den vart først og framst brukt til skjorter, overdelar og spebarnsklede. Bomullstråden kom hit gjennom handelsmenn og marknadsreiser, og tok etterkvart den plassen som lin hadde fylt. Som nemnd var ulla den viktigaste tekstilfiberen. Dei fleste gardane hadde sauer og var dermed sjølvberga med råstoff. Sauen vart tidlegare klypt tre gonger for året. Ulla vart så karda, ofte var dette barnearbeid, og deretter spunne. Renningsgarnet vart spunne først. Dette skulle ha ein bestemt snu, for at garnet skulle bli sterkt og kunne tåle den påkjenninga renninga fekk. Varpen (renningsgarnet) skulle vera ferdigspunne til jul. Vefsten (innslagsgarnet), som hadde motsatt snu, skulle vera ferdig til Rørosmart'n, ca 20. februar. (Hodalen).

Etter at kvinnene hadde sett seg ved rokken på nyåret, var det alltid spennande kven dei fekk til "rokkmann". Den første karen som kom inn vart "rokkmann" til jenta som satt og spann. Ho plikta å gje bort ei jultråddokke. Dette var ei breid flette av farga ullgarn. Det gjevaste var å bli rokkmann til den jenta ein var glad ti.

Dei heimevovne tøyja kunne vera av ulik kvalitet. Vadsmål (vendsmål) vart brukt til kraftigare klede, - karklede, bukse, trøye, snøsokker, men òg til kvinneutrøyer og stakker, samt hestedekken. Dette var

einsfarga, gjerne mørkt grått og svart. Vendmålsveven vart etterbehandla ved å bli stampa og pressa. Det fans fleire stamper i ei lita bygd. Denne verksemda har og gjedd namn på gardar og stadar, t.d. Stampstu'u på Tynset. Stoffet kunne og settast inn med impregneringsveske, "dikadert" etter slik handsaming vart stoffet overgått med ein skarp kniv, overskåret, slik at all lo og lange tråder vart fjerna. Stoffet vart då blankt og fint og trakk ikkje til seg så mykje vatn, noko som var fint i regnvêr.

Verkenstøy (entrenning) var tunnare enn vendsmål og hadde anna binding. Dette vart brukt til underklede, stakker, forklæ, sengklede og barneklede. Renninga kunne både vera einsfarga og stripete i svart og kvitt. Ved å slå inn med to fargar, fekk ein enten tverrstripete eller rutete stoff. Mot slutten av 1800-talet vart dei ferdigvovne tøyja sendt bort til farging og etterbehandling. Frå Sollie fargereri på Røros har mange fått att fint farga tøy. Her kunne ein og få påtrykt mønster. Mange plagg med farge og mønster herifrå er bevart rundt omkring i distriktet. Dei rutete tøyja som vart farga ser ein på gamle bilete, men finn dei òg bevart.

Her har me plukka fram eit familiebilete frå Alv-dal som syner ein bra variasjon. Den yngste sonen har bukse som truleg er opattsydd av bostvar (bolster). Trøya hans er truleg raudtrøye, sydd av eit stakktøy med trykt mønster. Mønsteret er kjent frå bevarte stakker i privat eige. Dottera har trøye av tverrstripete stoff, og truleg stakk like eins. Den eldste sonen har tverrstripete vest, noko tettare stri-



Familiebilette frå Steifetten, Alvdal (25082).

per enn trøya til søstra. Begge disse er nok av entrennings-tøy. Husbonden sjølv har trøye, bukse og vest i einsfarga stoff, vendmål. Mora er nok kledd i litt tunnare kvalitet, entrennings stakk og trøye. Forklæ kan vera av kjøptøy, likedan tørklæ i halsen. Personane er frå Steifetten i Alvdal. Det er

Tore Jakobson f. 1817 og kona Mali Eriksdtr. f. Strålberg 1822, med barna Jakob f. 1852, dottera Arve f. 1859 og yngste sonen Bernhard f. 1864. I tillegg hadde dei to barn til, Marit f. 1850 og Erik f. 1855, som ikkje er med på biletet.



Gammel bebyggelse i Tolga sentrum, i forgrunnen Fredriks garden i Gata, i bakgrunnen Sagbakken i Bakkegata. (61779).